

Передплата

на «РУСЛАНА» вноситься:

в Австрії:

на цілий рік . . . 12 р. ав.
на пів року . . . 6 р. ав.
на чверть року . . . 3 р. ав.
на місяць . . . 1 р. ав.

За границею:

на цілий рік . . . 20 рублів
або 40 франків
на пів року . . . 10 рублів
або 20 франків
Поодиноким числом по 8 кр. ав.

РУСЛАН

«Виреш ми очи і душу ми виреш; а не возьмеш милости і віра не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові щодня крім неділі і руских свят о год. 6-ій пополудні.

Редакция, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 9 ул. Коперника. — Експедиція місцева в Агенції Ляндонского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попередне застереження. — Режлямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 10 кр. від стрічки, а в «Надісланім» 20 кр. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 15 кр. від стрічки.

Теофіль Барановский

інженер виділу краєвого

довголітний, тихий труженик для добра свого народа і краю, член многих руских товариств, редактор «Руслана», помер в неділю 18. липня в ночі о годині 11½, прийнявши сьв. тайни.

Покійний родив ся в 1840 році, образував ся у Львові і яко знаменитий технік дослужив ся в виділі краєвим становища інженера. Від заснованя «Просьвіти» в 1868 році брав Покійний живу участь в національнім і просьвітнім движеню галицких Русинів. Оженений в друге з Августою Шмидович полишив Теофіль 6 дітей, та хоч жена була Полькою, то діти всі хрещені в рускім обряді. Від року недомагав Покійний на задушницю, до котрої в посліднім часі прилучила ся і недуга Брайта. Чуючи себе слабшим, Теофіль зажадав сам минувшого тиждня сьвященника, щоби довершити свою путь земску по християньски.

Похорони відбудуть ся вівторок, 20. липня о годині 5. по полудни з дому ч. 11. при улиці Жулинського на Личакові, на кладовище личаківске.

Вічна йому память і пером земля, котрої Покійний був вірним сином!

Дві батерії.

Дві батерії висунув бар. Гавч яко міністер просьвіти проти теперішної більшости парламентарної, іменно проти Поляків і Словінців. Цешинській польській гімназії не признав він на разі право прилюдної школи а в Цілеї закрав утравістичну словінсько-німецьку низшу гімназію з кінцем серпня.

Що було причиною такої агресивности? Сему питаню треба близше приглянути ся. Після «Slow-a Polsk-ogo» мав вже 20 червня заявити гр. Бадені пос. Сьвежому і др-ови Міхейді, що справа уділення права прилюдности гімназії польській в Цешині буде успішно полагоджена по повороті міністра просьвіти з Карлових Варів. Сам міністер просьвіти заявив в чотири дні пізнійше

др-ови Міхейді, що справу сю ще в правді не студіював, але думав єї полагодити по мисли президента, бо сей чейже робить політику, а не він, міністер просьвіти. Однакож 9 липня заявив знов бар. Гавч пос. Сьвежому, що не є в положеню тепер уділити права прилюдности гімназії цешинській, а лише призволяє з слідуючим роком відкрити там третю класу. Коли дневники польські в слід за тим піднесли оправдану бучу, появил ся в Fremdenblatt-і офіційний комунікат, в котрім сказано, що право прилюдности буде уділене в жовтні, по інспекції, котра має наступити з початком року шкільного.

Се що до Цешина.

Що до утравістичної низшої гімназії в Цілеї, то надійшла вчера вість, що заведене се буде закрите з кінцем серпня с. р., позаяк парламент в минувшім році відмо-

вив міністерству просьвіти позицію бюджетову на удержанє сеї школи. На разі будуть ученики сеї школи провізорично уміщені в окремих класах (при існуючій гімназії німецькій) і там дальше образувати ся (в яким язиці? — не сказано). Остаточне рішенє, в який спосіб на будуче потреби словінсько-німецької гімназії в полудневій Стирії можна би зарадити, — наступить в часі провізорії, сподівати ся: не без порозуміння обох народностей краю.

Сї дві вісти не суть без значіння для теперішної більшости парламентарної. Вправді бар. Гавч не відказав рішучо анї гімназії цешинській надії на прилюдність, анї не відобрав Словінцям такоїж надії на поновне відкрите утравістичної окремої гімназії в Цілеї. Надії не відобрав. Але порішенє справи зробив зависимим з одной сторони від ін-

2

Забавка не до забави.

Евгена Мандичевского.

(Дальше.)

— Прийшов час іспиту зрілости, для иньших праця, для мене забавка. Іспит зробив я знаменито, бо знав все то виложити, що они мені через вісім літ викладали — а може і більше я їм сказав. Але то не справляло мені найменьшої утіхи, ба навіть найменьшого вдоволення; знав я, що сьвідомство зрілости не зробило мене мудрійшим і зрілим. Сьвіт цілий представляв ся мені як велика забавка — а житє людске — оно також не було і не є нічим иньшим, як тільки забавкою, принайменьше в моїх очах, і хтож скаже, що єго житє не бавить? Коли би було інакше, певно ми не привязувалиб ся так сильно до житя на тім сьвіті? Сумно нам покидати сей сьвіт, а радше се житє на сьвіті.

— Пішов я на права, так на права, бо здавалось мені, що правник може найлучше зі всіх бавити ся. Він бавить себе і других правничими равдами і параграфами. По скінченю прав опи-

нив ся я в суді. Коли я мав пенсію, котра мені могла вистарчити на виживленє і одіне, я побачив, що кождий мені подібний молодий чоловік бере собі ляльочку, таку ляльочку з червоними губами, білими зубами, тоненькими бровами і живими очима. Всім їм видавалася забавка житя скучна і прикра, они думали, що в двійку лучше жити і веселійше бавити ся. Ах, чого они не думали, чого не надіялись, чого не бажали на тім сьвіті! Они називали шуканє — тугою, знайдєнє — любвою, посїданє — щастєм. Я не бавив ся такими ідеальними гадками — я хотів мати забавку, як мав єї все в кождій хвилі мого житя. Я хотів знайти ляльку і для себе — ляльку, котраби мене забавила і розвеселила. Судьба присудила мені тебе, Олю!

— Ой, ти гидкий Юрку!

— І вір мені — сказав слабій — добре нам було з собою. Ти відповіла вповні моїм бажаням, а для другого не могла би ти бути чимсь більше, як була для мене. Коли би тобі хто сказав, що ти могла би і єго вдоволити, не вір! Я знаю сей сьвіт, що бажає бавити ся, але забавок не уміє шанувати. Я все добре ходив коло моїх забавок, коло неживих, і коло живих, а найліпше я обходив ся з тобою, Олю.

Він хотів пригорнути єї кругленьку статью але она піднесла ся і відсунула від ліжка.

— То гидко! Я твоя забавка!? І більше нічого? — То підло!

І опустила комнату, в котрій в два дни пізнійше єї чоловік покидав сей сьвіт, де все було єму тільки забавкою. Она не могла дивити ся на него в хвилі послідних віддихів.

В жалобі було єї дійстно до лица.

II.

— Олюню — сказала підстаріла пані, під котрої сотнаровим тягаром глубоко угинала ся подушка канапи, — Олюню, мушу признати ся, хитий жалоба вкладає на тебе те чорне одіне, однак тобі в нїм дуже, дуже до лица. В тім чорнім одїню стаєш ся принадною.

Мала женщина змішала ся і почервонїла. Старенька пані взяла за єї дрібну руку, глянула в сині єї очи, як би хотїла відгадати гадки, проникнути душу, та сказала, а радше скрикнула:

— А вжеж знайшов ся такий, котрому подобаєш ся, котрий тебе вже і любить. То річ цілком зрозумїла: коли женщині подобаєш ся то тим більше мужчині, бо то вже слаба єго рона кождого мужчини, навіть такого, котро-

спекції, а в Цілей від евентуального порозуміння обох інтересованих сторін. Така відповідь більше як дивна, а то в виду фактів, що приміром на Шлеску міністерство просвіти вже по двох роках існування уділило право прилюдности чеським і німецьким приватним гімназіям в Годоніні і Лишнику, а по кількох місяцях існування чеської гімназії в Містку і німецькій в Фридку.

Але справа цешинська обходить нас менше. Ми пересвідчені, що польські послы ради державної найдуть вже способи, щоб згадана інспекція випала в користь прилюдности. Для нас важнішою є справа цілейська, котрої відкрите бар. Гавч зробив зависимим від порозуміння Німців з Словінцями. Се за тверде услів'є і рівняє ся зеро в виду шовінізму, який проявив ся вже в часі заснованя гімназії цілейської у стирійських Німців, а котрий то шовінізм лише зріс в останніх часах. Ми розуміємо трудне положенє бар. Гавча супроти факту, що рада державна (случайно) відмовила єму дотичну рубрику в бюджеті. Але льогічно думаючи, міг бар. Гавч сказати, що закриває сю інституцію лише на час, доки новий бюджет не буде ухвалений, а не повинен був справу відкрити робити зависимою від порозуміння обох народів стирійських, котре в нинішніх обставинах є просто неможливе.

Ми підозріваємо, що бар. Гавч задумав крихту покочувати з націоналами німецькими в Стирії і Каринтії. А побіч сего представляє ся нам єго крок не чим-то другим, як малим а таком на теперішню більшість парламентарну, в котрій, як звісно, знаходять ся Словінці побіч солідарно з ними поступаючих Хорватів та Русинів. Щож могло би вийти з розпорядженя шкільного бар. Гавча? Те, що клуб християнсько-народний, зложений з 35 членів, міг би пійти в опозицію, т. є. відлучитись від теперішньої більшости парламентарної і тим розбити нинішнє угрупованє сторонництва. Міг би пійти в опозицію. Чи піде? Се друге питанє. Буде се залежати від прочих складових частий сеї більшости, як они віднесуть ся до питаня словінського, котре мабуть без потреби викликав бар. Гавч не так своїм розпорядженєм, як услів'єм, від котрого зробив зависимим відкрите завішеної інституції. Бар. Гавч задумав мабуть коштом Поляків і Словінців мирити пос. Газого на Шлеску і Штайнвендера в Стирії. Чи се не ілюзія? Ілюзія і надмірний оптимізм! Таж віче в Цельовци стало так ясно супроти правительства, що годі надіятись, приборкати пп. Штайнвендерів, Гофманів і Прадів капітуляцією цілейською! З другої сторони ми певні, що на тім маневрі теперішня більшість скоро пізнасть ся і, вставивши в бюджет на слідуєчий рік відповідну суму на цілейську

гімназію, спонукає бар. Гавча до відкриття сеї школи без попередного апелю до всяких Штайнвендерів і Прадих, о котрих шовінізмі німецьким і славянофобії ми ніколи не сумнівали ся.

Огляд книжок і часописий.

Die Sozialdemokratie in Theorie und Praxis oder ein Blick hinter die Coullissen. Von Teodor Lorentzen.*

(Дальше)

Якби то виглядало в будучій державі соціалістичній?

Робітники не мали би ніякого вибору що до галузи роботи, ані роботодавця, ані місця побуту. Кожний робітник мусить робити те, що єму державна власть прикаже. Вже й тепер є державні фабрики, в котрих так іде, як описля буде в соціалістичній державі. Вправді робітники не люблять таких державних фабрик, а може лише назва сему винна, бо їх звичайно називають домами поправи. В соціалістичних фабриках не буде вправді поліціянта, щоби пильнував і давав роботу, бо будуть самі людєкі, соціально-демократичні спасителі народу. Щоби лїнивого робітника наклонити до роботи, має на те соціална демократія в славетній державі соціалістичній зовсім пнші способи. Бебель висловив зовсім виразно в парламенті: Хто не хоче робити, той не повинен їсти. Нема більшого примусу як голод, а Бебель буде мати в своїй державі самих пильних і охочих робітників; а колиб часом лучила ся яка виїмка, то на се є радикальний лїк голодованя.

(Отже се після соціалдемократичного погляду не є примус!). А хтож має осуджувати, чи хто може робити або ні? Коли Бебель на се відповість (як можна сподівати ся), що лікар ріпати ме, то питаємо: чиж лікарі не помиляють ся? Як часто трапляє ся, що лікар між воєнками або робітниками оголосить когось сімулянтом, а відтак покаже ся, що він дійсно був хорий. В будучій державі соціалістичній булоби так як в північній Америці з муринами з тою ріжницею, що там були панами несумлінні властители плянтацій, а тут булаб панею соціалістична держава. Очевидно не булоб там суперечок про плату ані штраївків, бо неможна ані роботодавця змінити, ані сьвяткувати, бо після конфіскації всіх ошадностей не булоб чим докладати і треба би жити тим, що з рук впаде до рота.

Робітник не діставав би до рук гроший, щоби не міг шадити, лише діставав би державний переказ на вдоволенє своїх розумних потреб. Щож то є ті розумні потреби? Під тим можна багато, дуже багато розуміти. Для Хінця вистарчає щоденно миска рижу, руский робітник вдоволяє ся борщем та бараболями, але Німець на тім не поприставби.

Та сама власть, що визначає роботу і дає прожиток, дбає також про мешканя робітників

*) Див. Ч. 148.

Мала пані дому задумала ся.

— Він не є поганий, а при тім досить веселий і кречний, особливо для женщин, одягає ся дуже гарно і багато навіть — певно має і красні приходи. Но, я не є така, щоб кому мала дораджувати і накидати против волі чоловіка, котрого і сама добре не знаю — борони мене Боже від такого сватаня — але все так можна би спробувати, чи би вані успосібленя до себе не пристали?

— Алеж, якжеж можна знов... — вицїдила молода пані кризь зуби, та видавала ся ще меншою, як до тепер була.

— Но! но! я тільки так думаю! Така моя гадка! Ти не потребуєш зараз собі до серця брати. Ти вправді молода, але все маєш свою школу життя і досвїду, а нам обом все таки не завадить о таких річах поговорити. Прецінь можеш з ним побачити ся, но і поговорити. Не приїде до ціли властивої, то все таки тебе троха така балаканка розірве, або і відірве від тих сумних гадок, до котрих тебе все привязує твоє жалібне одїне.

Очи Олі залили ся сльозами.

(Далі буде).

у великих касарнях. Она рішає, чи робітник має женити ся або ні, призначає для него й єго родини потрібну одїж, заряджує як часто змінити шматє і т. д. Коли раз якось в Кенігсбергу притиснули інтерпеляцією Бебля, щоби ближше описав устрій будучої держави соціалістичної, заявив він, що пять женщин може приладити харч для 5000 людей. Цікаво би знати, що могло би тих пять женщин в 2—4 годинах (той час уважає Бебель достаточним) зварити для тих 5000 людей!

Бебель уміє собі у всім порадити а знаючи добре, що тих 5 женщин не моглоби своїм варенєм вдоволити 5000 людей, так зараз винаходить для своєї кухні в будуччині (в своїй книжці Die Frau), велику парову кухню, парову пральню з паровим подом до сушеня біля, зимні і горячі водопроводи і т. д. Вправді все те було вже винайдене перед Беблем, але він хоче все те видосконалити, щоби може лише раз на день їсти? Він бо впевняє, що 2—4 години на се вистарчить, а позаяк тих 5 кухарок будуть лише 2—4 години робити, то робітники будуть мусїли лише раз на день їсти, а відтак жолудок мовби випочивати.

Далі буде.

Вісти політичні.

«Fremdenblatt» заporučає, що правительство не залишило ще гадки, мирити Чехів з Німцями, хотя в «найблизнім часі» годі про те думати.

Праса загранична німецька віднесла ся до віч в Хебі і Цельовци о стілько прихильно, що хвалить Німців за ріжку оборону своїх прав, але заразом ганьбить їх за нельояльні поїздки поза границі Австрії. «Борба о німецькість — пнше «Münchener Allg. Ztg.» — мусить перевести ся на ґрунті австрійським. Виносити єї до Прус, Саксонії або Баварії — се небезпечно». Замітимо при тім, що прогулька до Вальдзасен, в Баварії, не повела ся Шенерерови. Власти тамошні спинили віче, а екскурзїонїсти мусїли обмежитись на збори в двох пиварнях, де вправді атаковано розпорядженя язикові, але не ухвалено ніякої резолюції.

Про кабинет г-р. Бадєного пише «Reichswehr» таке: «Кабінет липав ся на своїм місці, при своїй програмі і при дотеперішнім курсі. Вісти про кризу зовсім безосновні. Нема і розладу в самім кабінеті. Правительство буде і на дальше стреміти до управльненя національних відносин, хотя сторонництва не ідуть єму під руку. Дарма звели дєвники крик.

По заяві офіційній «Fremdenblatt-y» дехто розчарував ся. Буча, яку звели дєвники, не має на ціли поваленє керманича. Ся буча хоче повалити то все, що принесли з собою обставини в двох останніх десятках лїт, іменно від ери г-р. Таффого. В тій ері вступили Чехи назад до парламенту і змінили радикально угрупованє сторонництва (розуміє ся в некористь Німців). В тій ері правительство парламентарне уступило місця правительству цісарському і в тій ері виріє антисемітизм, що розбив лібералів і лібералїзм австрійський. Німці як такі втратили давнїше своє значінє, а натомість скріпив ся елемент славянський. Не парламент веде тепер справи державні на власну руку, а веде їх правительство. А вже найгірше болить лібералів те, що їх система господарки упала через антисемітів. Німцям не розходить ся так дуже о розпорядженя язикові, а в більшій мірі о втрату гегемонії, о мнимий деспотизм непарламентарного кабінету і о зломану силу лібералїзму (німецько-жидівського). Тому і добре сталося — кінчить «Reichswehr» — що керманич лишив ся при кермі та що судно державне пливе спокійно в напрямі висше згаданім.

«Новое Время» каже про демострації обструкціонїстів наших таке: «Правительство, розуміюче своє достоїнство, не може допустити, щоби одна часть горожан насилувала єго волю, тим менше, що та часть горожан не становить навіть національної більшости в державі. Наколи ті горожани хотять бути «добримми Австрійцями» лише під услів'єм, що буде їм вільно другі народи австрійські угнетати, то треба їх наглядно поучити, що їх високолетні надії дуже хибні». Так пише орган праси російської. А рускі дєвники галицькі? Они нотують поквашно

що йно молоко обїсхне, споглядати за женщинами і бавити ся в романсики. Недавно, коли ти була у мене, побачив тебе мій сусід, і пильно уважав, щоби побачити тебе ще й на відхіднім. Тільки ти відійшла, зараз був у мене із запитанями: «Що се за пані і длячого ходить в жалобі? Чи має маєток? То послїдне питанє найлучше мені подобало ся. Я подумала собі: певно, що має, але тобі не скажу, і представила тебе так убогою і бідною, як тільки могла. І подумай собі, він каже на то: Но, таку паню можна і для самого лица взяти — краса єї богатством.

Молода вдова схилила голову, та дивний усміх перелетів по єї устах.

— Так сказав він — мовила дальше стара приятелька. — Коли ми так з годинку побалакали, має ся розуміти о тобі, коли мали ми розійтись, спитав мене, чи би не було можна з тобою побачити ся і поговорити. Я сказала, що ти не приймаєш візити у себе, тим менше мужчин, бо з того повстають всякі поговори у сусїдів, котрі тільки й на то чекають, щоби кого взяти на язика. Але так, як приїдеш до мене, то я єї запрошу і можеш зазнакомитись. Чиж ти не хотїлаб? Гм!

